

mgr Joanna Mazur
Katedra Prawa Europejskiego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warszawski

Prawo dostępu do informacji dotyczących zautomatyzowanego podejmowania decyzji wobec zakazu dyskryminacji w prawie europejskim

Głównym celem rozprawy jest zbadanie możliwości traktowania algorytmów używanych w ramach zautomatyzowanego podejmowania decyzji jako informacji lub dokumentu urzędowego podlegających prawu dostępu do informacji lub prawu dostępu do dokumentów urzędowych w prawie europejskim (Rady Europy i Unii Europejskiej – UE).

Praca opiera się na inspiracjach teoretycznych przedstawiających możliwość postrzegania kodu komputerowego jako prawa. Zautomatyzowane podejmowanie decyzji to technika bazująca na algorytmach i analizie danych, która jest używana w sektorze publicznym i prywatnym. Jej użycie w sektorze publicznym ma wpływ na to jak stosowane jest prawo oraz nawet na jego modyfikację czy tworzenie. Dlatego dostęp do algorytmów jest ważny dla zwiększenia przejrzystości podejmowania decyzji w sektorze publicznym m.in. ze względu na dyskryminacyjny potencjał algorytmów (bias algorytmiczny). W rozprawie analizuję obawy, które można żywić w zakresie niezgodności zautomatyzowanego podejmowania decyzji z zakazem dyskryminacji w prawie europejskim.

Istniejące regulacje, które przyjmowane są w obszarze ochrony danych osobowych, nie odnoszą się do systemowych wyzwań związanych z zautomatyzowanym podejmowaniem decyzji. Dotyczą one sytuacji jednostki i decyzji podjętej w jej konkretnym przypadku. Zarówno rozwiązania przewidziane w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych (RODO) jak i w Konwencji 108+ przyjętej na forum Rady Europy, koncentrują się na rozwiązaniach takich jak zakaz zautomatyzowanego podejmowania decyzji ograniczony szeregiem przewidzianych wyjątków lub dostęp do informacji na temat logiki stojącej za podjęciem danej decyzji.

Jednakże algorytmy używane w ramach zautomatyzowanego podejmowania decyzji nie są przedmiotem regulacji, które zwiększałyby poziom ich przejrzystości. W rozprawie analizuję na ile prawo dostępu do informacji oparte na art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (EKPCz), zgodnie z jego wykładnią zaproponowaną przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) może być postrzegane jako alternatywa dla praw jednostki dotyczących zautomatyzowanego podejmowania decyzji przewidzianych w ramach prawa ochrony danych osobowych. Kryteria możliwości powołania się na nie, wywiedzione z orzecznictwa ETPCz, obejmują cel poszukiwania informacji, funkcję podmiotu wnoszącego o dostęp do niej, to aby informacja była gotowa i dostępna, oraz aby była istotna z punktu widzenia interesu publicznego. Państwo ma jednocześnie możliwość, w oparciu o kryteria takie jak przewidzenie wyjątków w prawie, powoływanie się na jeden z interesów chronionych przez art. 10 ust. 2 EKPCz oraz niezbędność w demokratycznym społeczeństwie, powołać się na wyjątki. Tak sformułowany test możliwości powołania się na prawo dostępu do informacji nie wyklucza sytuacji, w których jako informacja byłby postrzegany algorytm używany w sektorze publicznym do zautomatyzowanego podejmowania decyzji.

Inaczej przedstawia się zagadnienie prawa dostępu do informacji w prawie UE. Po pierwsze, zagadnienie to pojawiło się jako część procesów demokratyzacji UE i – w związku z tym – dotyczy dostępu do dokumentów urzędowych, o który można wnioskować do unijnych instytucji, organów i jednostek organizacyjnych. Po drugie, funkcjonuje ono pod nazwą prawa dostępu do dokumentów urzędowych i jako takie zostało uwzględnione w art. 42 Karty Praw Podstawowych (KPP).

W oparciu o analizę pojęcia dokumentu w prawie UE przedstawiam wniosek, że w określonych okolicznościach byłoby możliwe postrzeganie algorytmu jako dokumentu urzędowego. Natomiast, ze względu na koncentrację na prawie dostępu do dokumentów urzędowych i związanym z nim art. 42 KPP, w prawie UE niemal brak perspektywy, która wywodziłaby prawo dostępu do informacji z art. 11 KPP jako odpowiadającego treścią art. 10 EKPCz. W związku z tym niedostrzegana jest rola najnowszego orzecznictwa ETPCz w zakresie prawa dostępu do informacji i tego, jaki mogłoby mieć wpływ na wykładnię tego prawa w prawie UE.